

DOI: 10.46793/GlasnikDN17.1.101P

Pregledni članak

UDK broj

355.4(477+569.4-076):327

355.4(477+569.4-076): 334.711

Ana Papić*

Mornarica Sjedinjenih Američkih Država, Polje naprednih elektronskih računara, Čikago, Illinois

United States Navy, Advanced electronic computer field, Chicago, IL

Primljen: 31. avgusta 2024. godine

Vraćen na doradu: 1. novembra 2024. godine

Prihvaćen: 18. novembra 2024. godine

UTICAJ AKTUELNIH ORUŽANIH KONFLIKATA U UKRAJINI I PALESTINI NA GLOBALNA PRIVREDNA I GEOPOLITIČKA KRETANJA

Apstrakt

Globalizacija je u savremenom svetu postala ključni pokretač ekonomskih i političkih promena na međunarodnom nivou. Ona je doprinela privrednom razvoju mnogih zemalja, ali je takođe i pokrenula niz izazova i spornih kontradiktornih pitanja, uljučujući i pojavu povremenih globalnih i finansijskih kriza i ratnih tenzija. Cilj ovog rada je da istraži načine na koje trenutna globalna ekonomska kriza, kao posledica globalizacije, i aktuelni ekonomski pritisci utiču na geopolitičke promene u savremenom svetu, kao i da izvrši analizu ekonomskih aspekata oružanih sukoba u Ukrajini i Palestini, ukazujući na veoma složenu vezu između ekonomije, politike i bezbednosti na globalnom nivou. Ovaj sveobuhvatni rad se bavi detaljnim izučavanjem posledica globalnih privrednih kriza i ekonomskih sukoba, sa

* E-mail adresa: ana.ljuboja@yahoo.com, ORCID ID:
<https://orcid.org/0009-0004-3296-8275>

posebnim osvrtom na globalne ekonomske, finansijske, bankarske, energetske, trgovinske i geopolitičke aspekte Rata u Ukrajini. U svom drugom delu, članak analizira globalne ekonomske posledice Rata u Palestini, kao i njegov uticaj na aktuelne geopolitičke tokove i globalne trgovinske rute.

U radu se zaključuje da aktuelni oružani konflikti nesporno imaju značajan uticaj na globalna privredna kretanja, dovodeći do pojave značajnih globalnih ekonomskih poremećaja, produbljivanja geopolitičkih neizvestnosti i nestabilnosti, do fluktuacija i krajnje nepredvidivih cena energenata, do povećanja globalnih cena hrane, rasta transportnih troškova, inflacije cena i troškova, kao i do nestabilnosti u funkcionisanju globalnih lanaca snabdevanja. Ratni sukobi u Palestini i Ukrajini zapravo predstavljaju svojevrsnu arenu za nadmetanje velikih ekonomskih i političkih sila koje žele da ostvare svoje strateške ciljeve, boreći se za pristup jeftinim prirodnim resursima i težeći ka ostvarivanju ekonomske dominacije i vojne nadmoći u svetu.

Ključne reči: ratni konflikti, geopolitičke tenzije, Ukrajina, Palestina, globalni lanci snabdevanja, nestabilnost globalnih trgovinskih tokova, inflacija cena, energenti.

JEL klasifikacija: F13, F14, H56, N40

Uvod

Globalizacija je u savremenom svetu postala ključni pokretač ekonomskih i političkih promena na međunarodnom nivou. Ovaj fenomen je doprineo privrednom razvoju mnogih zemalja, ali je takođe i pokrenuo niz izazova i spornih pitanja, uključujući i Globalnu ekonomsku i finansijsku krizu iz 2007. i 2008. godine. Ova globalna kriza je ostavila osetne posledice po sve privrede u svetu, kao i na samu globalnu geopolitičku dinamiku. Jedan se od njenih najznačajnijih aspekata odnosi na njenu ulogu u izazivanju i oblikovanju najnovijih geopolitičkih promena. Ove promene često dovode do povećanja geopolitičkih tenzija i rizika od ratnih konflikata koji često dovode i do pojave oružanih sukoba. Aktuelni primeri Ukrajine i Palestine nam pokazuju kako ekonomski pritisci i

borba za resurse mogu postati pokretači ozbiljnih međunarodnih sukoba i poremećaja.

Pri tome neoliberalizam kroz liberalizaciju finansijskih i drugih tržišta dovodi do prekomernog preuzimanja rizika i finansijske nestabilnosti, dok privatizacijom javnih usluga i smanjenjem državne potrošnje slabe socijalne sigurnosne mreže, dovodeći do manje otpornosti savremenog društva na opštu privrednu nestabilnost. Otpornost zemalja se danas posebno gradi vođenjem adekvatnih politika koje uključuju promociju makroekonomske stabilnosti i tržišne fleksibilnosti. Prilikom vođenja odgovarajućih ekonomskih politika neophodno je povesti računa o tome da se ne smeju preduzimati prekomerni rizici, naročito ne na finansijskom tržištu, dok svakako treba insistirati i na kvalitetnom upravljanju javnim i političkim institucijama, kao i na razvoju osnovnih ekonomskih institucija, šireg društva i kvalitetnom upravljanju životnom sredinom [13, str. 33]. Otpornosti privrede posebno ne pogoduju monopolizacija tržišta i delovanje ekonomskih kartela koji predstavljaju štetne dogovore, direktno uspostavljene između konkurenata koji zajednički nastupaju na nekom tržištu sa ciljem zaštite svog uzajamnog poslovnog interesa [11, str. 59]. Neoliberalizam je do sada uglavnom povećao socijalne i ekonomske nejednakosti u svetu, dovodeći i do smanjenja agregatne tražnje i sporijeg ekonomskog oporavka tokom krize.

Rat u Ukrajini se može objasniti ekonomskim aspektima kao što su borba za energente i jeftine resurse, težnja ka energetskom sigurnošću, potreba za obradivim plodnim zemljištem i drugi ekonomski pritisci koji proističu iz njenih političkih veza sa Evropskom unijom i Rusijom. Ekonomska zavisnost Ukrajine od ruskog gasa i politički pritisci koji su usledili zbog njenog pokušaja da se integriše u Evropsku uniju (EU) pokazali su kako ekonomska pitanja mogu direktno uticati na geopolitičku (ne)stabilnost jedne zemlje ili regiona. Ovi ekonomski pritisci su, zajedno sa političkim težnjama ka integraciji Ukrajine u EU, inače suprotstavljenim interesima Rusije, doprineli opštoj geopolitičkoj nestabilnosti koja je za posledicu imala pojavu oružanog sukoba.

Ovaj rad se bavi istraživanjem načina na koji trenutna globalna ekonomska kriza, kao posledica globalizacije, i ekonomski pritisci utiču na geopolitičke promene u savremenom svetu, kao i analizom ekonomskih aspekata oružanih sukoba u Ukrajini i Palestini, ukazujući na veoma složenu vezu između ekonomije, politike i bezbednosti na globalnom nivou, sa posebnim osvrtom na ratne konflikte u Ukrajini i Palestini.

1. Globalna ekonomska kriza i oružani sukobi

Tokom poslednjih nekoliko godina došlo je do konstantnog rasta potrošnje na vojnu industriju u celom svetu. Pri tome Sjedinjene Američke Države (SAD) prednjače u izdacima za vojsku i vojnim ulaganjima koja, prema podacima internet sajta Visual Capitalist iz 2022. godine, prevazilaze sumu od 800 milijardi dolara godišnje. Prema svojim vojnim izdvajanjima, SAD slede Kina, Indija, Rusija, i Velika Britanija. Ova ulaganja dodatno osiguravaju moć, politički i vojni uticaj ovih država na globalnom nivou. Naredna Tabela 1 ukazuje na potrošnju na vojnu industriju po posmatranim zemljama u periodu od 2017. do 2021. godine [3].

Tabela 1. Zemlje sa najvećom godišnjom vojnom potrošnjom u periodu od 2017. do 2021. godine (u milijardama dolara)

Potrošnja na vojnu industriju					
Zemlja i godina	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
SAD	646.8	682.5	734.3	778.4	800.7
Kina	210.4	232.5	240.3	258.0	293.4
Indija	64.6	66.3	71.5	72.9	76.6
Velika Britanija	51.6	55.7	56.9	60.7	68.4
Rusija	66.9	61.6	65.2	61.7	65.9

Izvor: [3]

Kao što se vidi iz priložene tabele, vojni budžet SAD je značajno veći u odnosu na vojne budžete Kine, Rusije, Velike Britanije i Indije. Štaviše, vojni budžet koji izdvajaju SAD je veći i od zbira vojnih budžeta svih ostalih posmatranih zemalja iz Tabele 1. Aktivne

vojne snage SAD broje preko milion aktivnih vojnika, dok Kina sa oko 2 miliona svojih vojnika prednjači u veličini svojih oružanih snaga. Kina, pored pešadije, ujedno ima i najveću ratnu mornaricu na svetu. SAD ulažu u nove vojne tehnologije, modernizaciju naoružanja, kao i u vojna istraživanja. Pri tome se konstantno povećava vojni budžet ovih zemalja zbog potencijalnih i tinjajućih tenzija. Kina i Tajvan su na rubu konflikta, dok se aktivni ratovi vode u Ukrajini i Palestini, a u novije vreme i u Libanu. Velike sile su izabrale svoje strane, dok se radi njihove koristi vodi trka u vojnoj pomoći i naoružanju namenjenog zemljama koje aktivno učestvuju u oružanim sukobima. Velika izdavanja iz američkog budžeta se usmeravaju na pomoć Ukrajini i Izraelu u ulozi strateških i interesnih partnera SAD.

Može se slobodno reći da živimo u doba novog *Hladnog rata*, u sklopu kojeg ekonomske sankcije, sajber (cyber) napadi i energetske resursi predstavljaju glavna sredstva za vođenje aktuelnih ratnih konflikata. Dok Zapad u svojoj borbi protiv Rusije koristi ekonomske sankcije, dotle Rusija koristi svoje energetske resurse u vidu glavnog aduta u svojim ekonomskim odnosima za zapadnim zemljama. Dakle, vojni budžet SAD reflektuje preuzete međunarodne obaveze zemlje, dok same SAD, kao vodeća ekonomska i vojna sila NATO pakta, izdvajaju oko 2/3 budžeta ove vojne alijanse. Vojni budžet SAD je 2015. godine bio gotovo šest puta veći od američkog budžeta za obrazovanje i skoro 34 puta veći od budžeta NASA-e, čineći i oko 16% ukupnog budžeta SAD u 2015. godini [7].

Ima i mišljenja koja ukazuju na to da živimo u eri kontinuiranog nastavka sukoba velikih sila, kao i u doba hibridnih, latentnih ili proksi (proxy) ratova koji se uglavnom vode uživo na vodećim globalnim televizijskim informativnim kanalima. Osim toga, savremeni svet živi i u jedinstvenoj istorijskoj eri informacionih i sajber (cyber) ratova koji su doveli do teškoća u razlučivanju i razlikovanju rata od mira, povećavajući i opasnosti od nuklearnih sukoba. Međutim, danas se nuklearno oružje više ne posmatra kao odgovor na egzistencijalnu pretnju, već kao diplomatsko taktičko

oružje namenjeno zbunjivanju i plašenju suprotne strane [15]. Međutim, bez obzira na to da li je Rat u Ukrajini prerastao u proksi (proxy) rat između velikih sila ili ne, činjenica je da je on danas predstavlja svojevrsno intelektualno i političko bojno polje. Pri tome, ovaj izraz ima i svoju popularnu konotaciju pod kojom se podrazumeva podmetanje druge strane u realizaciji željenih, često neetičkih i moralno neprihvatljivih poslova i zadataka [5].

Velika izdvajanja za vojne budžete često imaju za posledicu povećanje nacionalnog duga i preraspodelu sredstava koja su bila namenjena finansiranju nekih drugih prioriteta. Ovako velika potrošnja za vojnu industriju podstiče trku u naoružanju, što dalje dovodi do povećanih tenzija i rizika od konflikata čiji smo svedoci. No, i pored toga vojna industrija predstavlja jedan od važnih faktora koji podstiču privredni razvoj svake zemlje. Drugim rečima, vojna i industrija odbrane se javljaju kao značajan pokretač privrednog razvoja u mnogim zemljama sveta, dok se vojne kompanije i fabrike oružja često javljaju u ulozi najvećih poslodavaca i generatora izdvajanja za budžet. Vojna industrija takođe nesumnjivo ima vodeću ulogu u modernizaciji zemalja i društava u razvoju. Ova industrija se često u mnogim zemljama javlja kao vodeći sektor privrede jer se oslanja na savremena tehnološka dostignuća, kao i na obuku vojnog osoblja u rukovanju sofisticiranom opremom. Ovi trendovi se dalje prenose na razvoj kako ruralnih oblasti, iz kojih obično potiče većina vojnika, tako i urbanih sredina u kojima deluje i funkcioniše većina savremenih vojnih organizacija [18, str. 34].

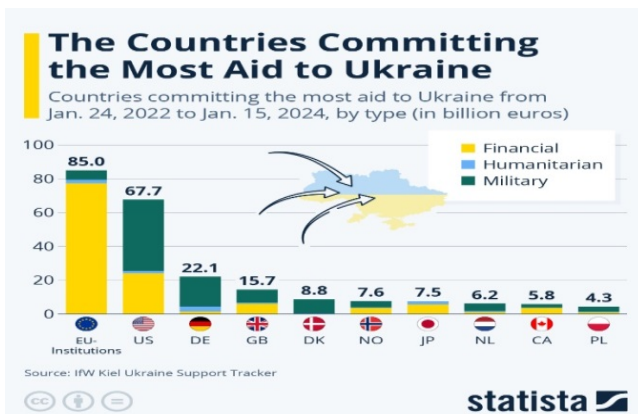
2. Globalni ekonomski aspekti Rata u Ukrajini

Rat u Ukrajini je poremetio već oslabljene svetske privrede koje su tek počele da se oporavljaju od krize izazvane *Covid-19* pandemijom. Ovaj rat je ostavio najveći uticaj na energetski sektor i industriju veštačkih đubriva, poljoprivredu, naftnu industriju i vojnu industriju. Od samog početka Ukrajinskog rata su ovi sektori doživeli radikalne promene, uzrokujući i nestabilnost globalne privrede. Došlo je do poremećaja u funkcionisanju lanaca snabdevanja, do opšteg rasta cena, pojave inflacije i promena u trgovinskim tokovima

širom sveta. Povećane cene energenata samo podstiču dalju inflaciju. Pri tome izdaci za energiju predstavljaju značajni udeo u indeksu potrošačkih cena, dok povećani troškovi nafte i naftnih derivata ograničavaju globalni rast, posebno u zemljama velikim uvoznicama energenata kao što su Kina, Japan i Evropa. Povećanjem cena energenata smanjuju se i prihodi domaćinstava, utičući na smanjenje njihove agregatne tražnje. Negativni efekti na potražnju, kroz nižu potrošnju i investicije, dalje vode ka padu globalnog bruto domaćeg proizvoda (BDP). U jeku Ukrajinske krize se Evropa suočila i sa velikim talasom izbeglica iz Ukrajine, koji je dodatno opteretio ekonomiju zemalja EU.

Dakle, ovaj konflikt je u velikoj meri promenio pejzaž globalnih privrednih aktivnosti, dovodeći do poremećaja globalnih finansijskih tržišta, smanjenja globalne proizvodnje, redukcije izvoza i poremećenih lanaca snabdevanja, naglog skoka svetskih cena energenata i hrane, kao i do novih inflatornih pritisaka, globalne prehrambene nebezbednosti, rasta transportnih troškova i dramatične humanitarne situacije. Pošto je savremeni svet danas povezan i više nego što je to ikada bio do sada, kriza u jednom delu sveta se lako i efikasno preliva i na njegove druge delove, izazivajući ključne negativne posledice po globalnu privredu i nacionalne ekonomije [14, str. 175].

Ukrajinska kriza je ostavila nesagledive posledice po privredni i društveni razvoj mnogih zemalja, kao i po oporavak globalne privrede nakon recesije izazvane *Covid-19* pandemijom. Ovaj rat je istovremeno uveo zapadne zemlje i Rusiju u tešku konfliktnu situaciju, vodeći ih i ka novom Hladnom ratu i velikoj poslovnoj neizvesnosti. Pored pomenutog, ovaj ratni konflikt je nesumnjivo generisao i veliku humanitarnu krizu, ali je takođe naneo i ogromne štete globalnoj trgovini, transportu i špediciji [12, str. 7]. Međutim, uprkos njegovim razarajućim posledicama, ima i zemalja koje ga još uvek zdušno finansijski podržavaju. Naredni Grafikon 1 ukazuje na zemlje koje u najvećoj meri pružaju finansijsku pomoć Ukrajini.

Grafikon 1. Zemlje sa najvećom finansijskom podrškom Ukrajini
Izvor: [2]

Na Grafikonu 1 su predstavljene države koje su u najvećoj meri pomagale Ukrajini u periodu od početka 2022. do početka 2024. godine u materijalnom, vojnom i finansijskom smislu, kao i kroz direktnu isporuku vojne opreme. Ono što je vidljivo sa ove slike jeste činjenica da se institucije Evropske unije javljaju kao njeni najveći donatori finansijske i vojne pomoći koja je iznosila 85 milijardi eura. SAD su se obavezale na isplatu finansijske i vojne pomoći u iznosu od 67,7 milijardu eura, dok su za njima retrospektivno pojedinačno sledile Nemačka, Velika Britanija, Danska, Norveška, Japan, Holandija, Kanada i Poljska sa ciljem zaštite svojih ekonomskih interesa i obezbeđivanja stabilnosti i bezbednosti u Evropi [2].

Može se slobodno reći da je energetskektor pretrpeo najveći udar zbog sankcija nametnutih Rusiji i ograničenja uvoza ruske nafte i gasa, što je prirodno dovelo i do velikog rasta cena energenata na svetskom nivou. Ovo je najviše osetila Evropa jer je poznato da Rusija raspolaže sa oko 40% evropskih rezervi prirodnog gasa. Povećanje cena energenata dovodi do većih troškova proizvodnje i transporta, što je imalo uticaj na rast inflacije troškova. Rusija i Ukrajina su veliki izvoznici žita i veštačkog đubriva, te je i njihova poljoprivreda pod velikim pritiskom. Nedostatak ovih

resursa dovodi do manjka hrane i njenog poskupljenja, što bi u nekim delovima sveta na duže staze moglo da izazove regionalne sukobe i nemire.

Međutim, prema procenama Međunarodnog monetarnog fonda (MMF), Ukrajinski rat je u mnogim evropskim zemljama poremetio snabdevanje prirodnim gasom, izazivajući energetske krize i ugrožavajući njihovu energetske bezbednost. Uprkos tome, većina evropskih zemalja je imala ograničene gubitke svog nacionalnog dohotka, dok su se one zemlje koje u većoj meri zavise od njegovog uvoza suočile i sa većim problemima. Dok su se potrošnja goriva i emisije u Evropi vremenom smanjile, dotle je sa aspekta energetske bezbednosti ovaj oružani sukob smanjio, a u nekim slučajevima i eliminisao energetske zavisnosti evropskih zemalja od uvoza iz Rusije, jer se najveći deo uvoza prirodnog gasa i nafte iz Rusije preusmerio i kompenzovao uvozom od drugih dobavljača [20, str. 2].

2.1 Uticaj ukrajinskog konflikta na finansijski i bankarski sektor

Ruske banke su sankcionisane na taj način što su isključene iz bankarskog sistema SAD, ali i drugih zapadnih zemalja. Zabrana poslovanja američkih banaka sa Centralnom bankom Rusije je stupila na snagu nakon uvođenja sankcija. Nametnutim sankcijama im je bilo zabranjeno da procesuiraju transakcije u dolarima, što za posledicu ima znatno smanjenje njihovog učešća na međunarodnom nivou. Centralnoj banci Rusije je takođe bio onemogućen pristup njenim deviznim rezervama, dok su se sankcije odnosile i na isključenje Rusije iz SWIFT sporazuma koji omogućuje međunarodnim bankama nesmetano odvijanje platnih i drugih bankarskih transakcija. Sankcije nametnute Rusiji uključuju i zamrzavanje kapitala, odnosno dolarskih sredstava koja je Centralna banka Rusije držala na svojim računima u SAD, kao i zamrzavanje njenog kapitala u drugim zapadnim državama. Međunarodne agencije Viza (Visa) i Master Kard (Master Card) su takođe obustavili svoje poslovanje sa Rusijom [25]. Sankcije su bile nametnute Rusiji sa ciljem smanjivanja i ograničavanja njene ekonomske moći, koja bi zauzvrat mogla da ima uticaj i na njenu

vojnu moć, kao i radi konačnog odvrćanja Rusije od vođenja rata u Ukrajini.

Od kraja februara 2022. godine, finansijska tržišta širom sveta su počela da reaguju na eskalaciju ovog još uvek aktuelnog geopolitičkog konflikta, dok je neposredan uticaj invazije Rusije na Ukrajinu i uvođenja sankcija Rusiji obuhvatio nagli rast cena robe i dramatičan pad cena akcija, mahom na ruskim finansijskim tržištima. Uslovi na globalnom tržištu korporativnih i stranih kredita dodatno su pogoršali stanje na finansijskom tržištu Rusije, ali takođe i na finansijskim tržištima nekolicine drugih evropskih i azijskih zemalja u razvoju. Ruske komercijalne banke su se posebno suočile sa poslovnom krizom, delimično i zbog njihovog isključivanja iz međunarodne SWIFT platne mreže. Međutim, ovi događaji su izazvali i očekivana preliivanja koja su posebno pogodila one evropske banke koje su u velikoj meri sarađivale sa Rusijom.

Kombinacija geopolitičkih neizvesnosti, inflacije cena robe, sankcija nametnutih Rusiji i regionalnih poslovnih poremećaja takođe je doprinela i povećanoj volatilnosti i pojavi averzije prema riziku. Dok je volatilnost značajno pogodila SAD, tržišta trezora i akcija izazvala su zabrinutost investitora u vezi sa mogućim rastom globalnih cena roba, pojavom izraženije inflacije cena i nestabilnošću globalnih cena nafte. Rast tražnje investitora za ulaganjima u bezbednu imovinu, kao i za aktivom nižeg rizika doveo je i do povećanja globalne cene zlata, promenljivih tržišnih cena akcija, kao i do opadajućeg učešća i atraktivnosti imovine izražene u kripto valutama. Pri tome se uticaj Ukrajinske krize na ekonomske izgledе prenosi i na globalno kreditno okruženje, i to kroz delovanje sledećih glavnih transmisionih kanala: a) rast nivoa javnog duga i visoke potrebe za njegovim refinansiranjem, b) rast zaduženja korporacija u kombinaciji sa pogoršanjem njihovog kreditnog kvaliteta, c) rastući poslovni rizik za banke od pogoršanja njihovog kreditnog kvaliteta, rasta problematičnih kredita i povećanja kreditnog rizika, d) rast rizika refinansiranja u tržišnim privredama u nastajanju i e) rast tržišnih krhkosti i opšte zabrinutosti zbog funkcionisanja alternativnih finansijskih tržišta [19, str. 7-8].

2.2 Uticaj ukrajinskog konflikta na energetiku

Rusija je odgovorna za izvoz 795 miliona litara nafte dnevno i oko 40% gasa u evropske zemlje. Rusija takođe proizvodi oko 12% ukupne globalne proizvodnje nafte, čime je zauzela drugo mesta u svetu, odmah nakon SAD. Mesečni dohodak Rusije od izvoza sirove nafte je u aprilu 2024. godine porastao za 7% i to na vrednost od 268 miliona eura dnevno, prevashodno usled rasta tržišne cene ruske sirove nafte za 2%. Međutim, prihodi Rusije od izvoza naftnih derivata su u tom istom periodu opali za čak 16% mesečno usled smanjenih kapaciteta za preradu sirove nafte uslevljenih napadom ukrajinskih dronova na objekte rafinerije. Pri tome je ograničenje cena u iznosu od 30 dolara po barelu, od momenta uvođenja sankcija Rusiji, smanjilo dohodak Rusije za čak 17 milijardi eura ili 8%, dok je u aprilu 2024. godine mesečni prihod Rusije od izvoza fosilnih goriva pao za neznatnih 1% (na 732 miliona eura dnevno), mesečni prihod od izvoza sirove nafte iz mora porastao je za 7% (na 268 miliona eura dnevno), a izvoz naftnih derivata iz mora zabeležio je pad od 16% mesečno (na 196 miliona eura dnevno). Istovremeno su prihodi od povećane tržišne cene nafte iz Rusije i rast obima izvoza nafte putem naftovoda uticali na mesečni rast njenog izvoza za 5% (na 102 miliona eura na dnevnom nivou) [10].

Globalne cene nafte su uporedo sa početkom rata i nametanjem sankcija Rusiji skočile na 133 dolara po barelu, što je bila njena najveća zabeležena cena još od globalne Ekonomske i finansijske krize iz 2007. i 2008. godine. Prihodi Rusije od fosilnih goriva su bili na svom vrhuncu u martu 2022. godine i iznosili su 1.2 milijarde dolara, da bi nakon toga pali za preko 85% zbog smanjenog izvoza usled uvedenih sankcija. Kina prednjači u uvozu nafte iz Rusije, sa svojim uvozom fosilnih goriva u vrednosti od 119 miliona dolara na dnevno, nivou. U prvoj godini po uvođenju sankcija Rusiji na uvoz nafte, zemlje Evropske unije su i dalje uvozile naftu iz ove zemlje, sve dok se nisu preorijentisale na alternativne dobavljače, zauzimajući drugo mesto odmah nakon Kine. Danas se Kina javlja kao najveći uvoznik sirove nafte, uglja i prirodnog gasa iz Rusije,

dok za njom na ovom planu slede Nemačka, Turska, Indija, Holandija, Italija, Poljska, Francuska, Belgija i Mađarska, kao i grupa drugih evropskih i neevropskih zemalja [4].

Globalna trgovina sirovom naftom nesumnjivo dodaje impuls već postojećim geopolitičkim fragmentacijama. Kada se radi o samom izvozu sirove nafte iz Rusije, podaci iz 2023. godine pokazuju da Kina u najvećoj meri uvozi ovaj energent iz Rusije (oko 31.5% udela), dok za njom slede Indija (sa oko 26% udela) i Turska (sa 9.6% dela). Ovo su zemlje koje su od izbijanja ukrajinske krize učvrstile svoje trgovinske odnose sa Rusijom, dok su Velika Britanija i SAD sa 600.000 barela dnevno zabeleženih tokom 2021. godine spale na 0 barela krajem 2022. godine. Preciznije, može se reći da ruski trgovinski tokovi sirovom naftom odražavaju duboke tekuće geopolitičke tenzije, dok su sankcije nametnute Rusiji smanjile izvoz ovog energenta u zemlje EU za čak 36.4% i u Veliku Britaniju i SAD za 8,1%. Sa druge strane su ovi geopolitički događaji izazvali rast izvoza sirove nafte iz Rusije za 9,9% u Kinu, za 6,9% u Tursku i u Indiju za čak čak 24,6% [27].

Rusije je prva po izvozu prirodnog gasa u EU i čini oko 35% od ukupne količine ovog izvezenog energenta. U prvih 6 meseci sukoba cene prirodnog gasa su skočile za 125%. Prirodni gas je takođe bitan elemenat i u proizvodnji veštačkog azotnog đubriva jer se koristi za za proizvodnju amonijaka koji je osnovni sastojak đubriva. Sankcije nametnute Rusiji, kao jednom od najvećih izvoznika gasa u svetu, imale su za posledicu nestašicu i rast globalnih cena prirodnog gasa. Ovo je dovelo do poremećaja u lancima snabdevanja veštačkim đubrivom, utičući i na nagli rast troškova proizvodnje svih energenata u svetu. Cena đubriva raste na globalnom nivou, a to dalje ima ogroman uticaj na poljoprivredu i na cene hrane u svim delovima sveta.

2.3 Uticaj ukrajinskog konflikta na ostala tržišta

Sa druge strane, Rusija zajedno sa Belorusijom čini oko 40% svetskog izvoza veštačkog đubriva. Naime, i Rusija i Belorusija predstavljaju značajne subjekte u lancima snabdevanja zemalja

Evropske unije veštačkim đubrivom, čineći oko 60% uvoza kalijumovog đubriva i 31% uvoza azotnog đubriva. Globalne cene veštačkog đubriva su u porastu zbog smanjenog izvoza đubriva iz Rusije i uvedenih sankcija, sa svojim velikim posledicama po svetsku privredu i povećanje troškova proizvodnje hrane. Izvoz đubriva iz Rusije je znatno opao usled sankcija i poremetio je lance snabdevanja prvenstveno u slučaju azotnog đubriva, usled čega je sledio veliki porast cena ovog poljoprivrednog inputa [1]. Najveći uvoznik đubriva iz Rusije je Indija.

Uticaji globalnih sukoba često pokreću dodatna ekonomska pitanja, koja se poput bumeranga šire na različita međunarodna tržišta. Invazija Rusije na Ukrajinu, kao i posledični međunarodni odgovori doveli su do smanjene dostupnosti sirove nafte i prirodnog gasa, kao i do rasta cena ovih i drugih globalnih energenata. Ovaj konflikt je takođe promenio i uslove proizvodnje i izvoza suncokreta iz Ukrajine koja inače važi za jednog od najvećih proizvođača i izvoznika ove žitarice u svetu. Sankcije nametnute Rusiji i Rat u Ukrajini spadaju u faktore koji su dramatično povećali i globalnu stopu inflacije, što nas neminovno dovodi i do rasta cena hrane u celom svetu. Izvoz pšenice iz Rusije i Ukrajine čini oko trećinu svetskog izvoza ove žitarice, dok Ukrajinu sa pravom nazivaju *žitnicom Evrope*. Pored proizvodnje žita, Ukrajina i Rusija proizvode i izvoze i oko 80% suncokretovog ulja na globalnom planu. Najveći svetski proizvođač žitarica je SAD sa oko 93 milijarde proizvedenih tona, dok su Rusija i Ukrajina odmah iza njih, sa 87 milijardi proizvedenih tona [6].

3. Globalni ekonomski aspekti Rata u Palestini

Bliski istok je od veoma velikog značaja za globalno tržište nafte jer je upravo ovaj deo sveta jedan od najvećih svetskih imaoca, proizvođača i izvoznika nafte. U ovom regionu se nalaze najveće svetske rezerve nafte, uključujući i Saudijsku Arabiju, Irak, Iran, Kuvajt i Ujedinjene Arapske Emirate. Sukobi u ovom regionu imaju neizbežne ekonomske posledice na međunarodnom nivou. Najnoviji konflikt između Palestine i Izraela *poljuljao* je globalnu stabilnost i

bezbednost, i to kako u ekonomskom, tako i u političkom, humanitarnom i vojnom smislu. Pošto nafta kao figurativno rečeno *crno zlato* igra ključnu ulogu u svetskoj privredi, jer ima širok *spektar* upotrebe, pa samim tim i uticaj na globalnu ekonomiju, poljoprivredu, saobraćajnu i vojnu industriju, svaka, pa čak i najmanja promena u ovom pogledu se odražava na svetske cene nafte, prirodnog gasa i drugih energenata, uzrokujući i pojavu svojevrsnog *domino efekta*. Ratni sukob između Palestine i Izraela se može objasniti kroz *prizmu* tretiranja nafte kao *crnog zlata*, njene uloge i širokog spektra njenog uticaja u ovom konfliktu, kao i na njegove ekonomske posledice. Stoga moramo razumeti i političke aspekte ovog konflikta, kao i načine na koji on utiče na savremenu geopolitiku i trgovinske tokove. Humanitarna kriza, migracije i izbeglice su takođe jedna od neizbežnih posledica ovog konflikta.

Bliskoistočni region svakako slovi za jednog od glavnih izvoznika i proizvođača nafte. Nafta je jedan od ključnih faktora ovoga konflikta zbog svog geopolitičkog značaja u ovom regionu, ali i šire, u celom svetu. Povećanje cena nafte uslovljeno ovim konfliktom izazvalo je neizbežne globalne ekonomske posledice, neminovno dovodeći do povećanja inflacije, povećanja troškova njene proizvodnje i transporta, rasta troškova proizvodnje drugih dobara i usluga, kao i do osetnog usporavanja privrednog rasta. Zemlje OPEC-a, kao Organizacije zemalja proizvođača i izvoznica nafte, imaju bitnu ulogu u regulisanju proizvodnje nafte i njene cene na globalnom tržištu. Stoga odluke ove Organizacije utiču na stabilnost raznih tržišta i privreda širom sveta, a najviše na održivost onih zemalja koje su zavisne od uvoza nafte.

3.1 Tekuće promene u trgovinskim i ekonomskim tokovima

Izraelsko-palestinski sukob, koji je poznat po svojim dubokim istorijskim korenima i stalnim eskalacijama, predstavlja sinonim za složenu vezu između regionalnih sukoba i globalnih trgovinskih tokova, posebno utičući na globalni sektor sirove nafte i prirodnog gasa. Ovi poremećaji su naveli i neke od najvećih brodskih kompanija u svetu na to da promene svoje trgovinske rute, uz znatno

više troškove poslovanja, odražavajući i šire regionalno nezadovoljstvo i tinjajuće geopolitičke tenzije [16].

Ratni konflikt između Palestine i Izraela ima neupitano značajan uticaj na nestabilnost globalne trgovine i privrede, na taj način što je ovim sukobom došlo do poremećaja u važnim trgovinskim putevima poput Sueckog kanala i Crvenog mora. Pri tome strateški položaj ovih trgovinskih puteva, koji vekovima unazad povezuju Zapad sa Istokom, podrazumeva činjenicu da svaka volatilitnost može imati dalekosežne privredne posledice. Samo je Sueckim kanalom tokom 2020. godine saobraćalo oko 50 brodova dnevno, ukazujući na ogroman uticaj čak i najmanjih nestabilnosti na globalne privredne i trgovinske tokove. Promena ruta trgovinskih brodova ne samo da povećava vreme tranzitnog saobraćaja, već dovodi i do rasta transportnih troškova utičući na finkcionisanje globalnih lanaca snabdevanja i trgovinskih operacija [21].

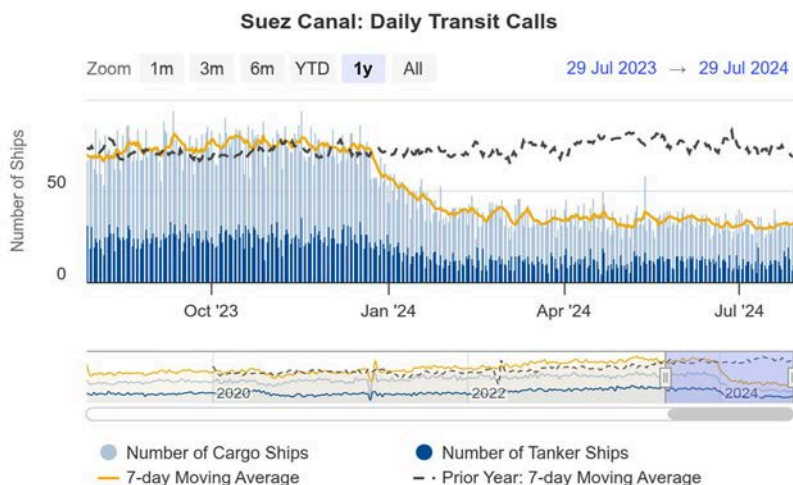
U tom smislu je došlo i do rasta problema na globalnom energetsom tržištu imajući u vidu strateški značaj regiona Bliskog istoka u ulozi glavnog dobavljača sirove nafte u svetu. Shodno tome, došlo je i do rasta troškova transporta, kao i do kašnjenja isporuka u globalnim lanicma snabdevanja. Kao što smo videli, ovaj konflikt je ostavio svoj razarajući uticaj i na energetske sektor, dovodeći do nestabilnosti globalnih cena nafte, što se dalje odrazilo na funkcionisanje raznih međunarodnih tržišta, a prvenstveno na evropsko tržište i tržišta zemalja u razvoju [17]. Postoje i procene o tome da bi ovaj ratni sukob mogao da dovede do rizika od manjeg obima trgovine u Evropi, strožih finansijskih uslova, smanjenja poverenja potrošača i smanjenja BDP-a Evrozone za 0,2%. Što se pak tiče tržišta zemalja u razvoju, koja se karakterišu većom ranjivošću na šokove cena energije i većim učešćem rashoda za energente u svom indeksu potrošačkih cena, ovaj konflikt bi mogao da ih izloži još većim ekonomskim opasnostima [22].

I sama privreda Palestine trpi ogromne gubitke zbog njenog najnovijeg konflikta sa Izraelom. Predviđa se da će u 2024. godini doći do smanjenja palestinskog BDP-a za oko 29%, i to samo usled prvih 9 meseci Rata. Uporedo sa nastavkom Rata, došlo je i do

kontinuiranog smanjivanja javne potrošnje, uz procene da je samo tokom prvih 9 meseci trajanja Rata ona bila smanjena za 38.6%. Uporedo sa trajanjem ovog rata, došlo je i do rasta stope nezaposlenosti, za koju se predviđa da će dostići nivo od čak 47.9%. Ovo je krajnje poražavajući ishod, tim pre što je u međuvremenu infrastruktura u Palestini u potpunosti uništena, zalihe vode i medicinske opreme su skoro potrošene, dok će biti izuzetno teško vratiti njenu privredu u normalne ekonomske tokove. Stopa rizika od siromaštva je i pre Rata bila izuzetno visoka i iznosila je 26.7%, dok se procenjuje da će nakon prvih 9 meseci Rata ona dosići i nivo od 60.7% [23, str. 4].

3.2 Uticaj izraelsko-palestinskog konflikta na geopolitičke tokove
Izraelsko-palestinski sukob je doprineo opštoj geopolitičkoj nestabilnosti, čiji se najveći uticaj odražava na proizvodnju i distribuciju sirove nafte i prirodnog gasa u svetu. Smatra se da Palestina inače ima izvanredan geopolitički položaj koji Izrael želi da preuzme kako bi stekao dobar strateški položaj na Sredozemnom moru. Skori napadi na komerijalne brodove u Crvenom moru nam ukazuju na međusobnu povezanost i uslovljenost ekonomskih i geopolitičkih faktora, ali i interesa vodećih geopolitičkih sila u svetu.

Ovim napadima je logično došlo do poremećaja u globalnom pomorskom komercijalnom saobraćaju, dok je na samom Sueckom kanalu, kao izuzetno bitnoj trgovačkoj ruti, sa ovim napadima došlo do pada obima trgovine za čak 50% (Grafikon 2). Sa alternativnim rešenjima, poput plovidbe oko Rta Dobre Nade, očekuju se velika odlaganja isporuka i značajna povećanja transportnih troškova. Sve ovo prirodno dovodi i do poremećaja u funkcionisanju lanaca snabdevanja, utičući i na odvijanje same globalne trgovine [9]. Produkt ovog konflikta su i bojkoti Izraelskih proizvoda širom sveta, što je dovelo i do ogromnog pada profita velikih izraelskih kompanija. Pri tome je podrška SAD Izraelu izazvala niz indirektnih efekata i na Kinu i Rusiju i širenje njihovog uticaja na region Bliskog istoka, dovodeći do podrške i težnje zemalja ovog regiona ka tome da postanu deo BRIKS-a [26].

Grafikon 2. Dnevni tranzitni saobraćaj kroz Suetski kanal

Izvor: [8]

Zaključak

Čini se da tokom 2024. godine savremeni svet nije poodmakao u svom razvoju, kao i da nije mnogo toga naučio iz svojih prethodnih iskustava i grešaka, koje su ga i dovele do pojave novih finansijskih, ekonomskih i ratnih kriza. Istorija se ponavlja, a glavna briga za stabilnost globalne privrede se odnosi na visok nivo javnog duga, koji je dostigao zabrinjavajuće razmere. Javni dug SAD iznosi preko 35.000 milijardi američkih dolara, što nadmašuje i visinu BDP-a same države. Javni dug Japana takođe nadmašuje njegov BDP, iznoseći preko 13 milijardi američkih dolara. Pri tome, javni dug Kine iznosi oko 14.000 milijardi dolara i u stalnom je porastu [24], što je zabrinjavajuće jer on izaziva usporavanje njenog privrednog rasta, koji zbog njene važne uloge na globalnom tržištu, kao jedne od vodećih trgovinskih i ekonomskih sila, može da izazove nove globalne ekonomske potrese i da uspori privredni rast, prvenstveno u zemljama koje su zavisne od uvoza sa kineskog tržišta. U tom smislu

se javlja i potreba za obraćanjem veće pažnje na pitanja finansijske regulative i nadzora njene primene u praksi, jer sa izostankom ovih kategorija dolazi i do rasta rizika od neadekvatnih finansijskih poduhvata koji nas dalje mogu uvesti u nove, značajne globalne recesije i privrede krize. Nejednakosti u prirodnim bogatstvima i njihovoj raspodeli i dalje utiču na globalnu stabilnost i doprinose ekonomskim i političkim konfliktima u svetu. Pri tome, koncentracija bogatstva u rukama nekolicine moćnih subjekata ograničava privredni rast i čini globalnu privredu veoma osetljivom i ranjivom na promene. Ove globalne nejednakosti izazivaju i pojavu socijalnih tenzija, podstičući dalje nestabilnosti i dovodeći do pojave novih geopolitičkih tenzija, pa i samih i oružanih sukoba.

Aktuelni oružani konflikti nesporno imaju značajan uticaj na globalna privredna kretanja, pri čemu mnogi složeni faktori doprinose objašnjenim geopolitičkim i ekonomskim promenama, dok ratovi sasvim prirodno produkuju važan efekat po funkcionisanje same svetske privrede. Oružanim sukobima se, poput ovih u Palestini i Ukrajini, izazivaju značajni globalni ekonomski poremećaji, kako u direktno uključenim zemaljama u njih, tako i u onima koje nisu direktni učesnici opisanih ratova. Ovi konflikti dovode i do produblјivanja geopolitičkih neizvestnosti i nestabilnosti, dovodeći do fluktuacija u krajnje nepredvidivim cenama energenata, do povećanja globalnih cena hrane i energenata, rasta transportnih troškova, inflacije cena i troškova, kao i do nestabilnosti u funkcionisanju globalnih lanaca snabdevanja. Primer rata u Ukrajini nam ukazuje na način na koji su posledice sukoba, poput sankcija uvedenih Rusiji i kontra-sankcija, dovele do globalnih poremećaja u snabdevanju prirodnim gasom, sirovom naftom, žitaricama, drugim energentima i generalno hranom, gde su oni dalje uslovlјili pojavu inflacije cena i rast troškova života na globalnom nivou. Ratni sukobi u Palestini i Ukrajini zapravo predstavljaju svojevrsnu *arenu* za nadmetanje velikih ekonomskih i političkih sila koje žele da ostvare svoje strateške ciljeve, boreći se za pristup jeftinim prirodnim resursima i težeći ka ostvarivanju ekonomske dominacije i vojne nadmoći. Takođe je i politički uticaj velikih sila protkan i izuzetno

prisutan u ovim konfliktima sa ciljem nesmetanog pristupa resursima. Ove zemlje predstavljaju ključne tačke interesa velikih sila, zbog čega se i javlja potreba za jačanjem međunarodne saradnje i pronalaskom brzih i efikasnih rešenja za ove konflikte kroz vođenje diplomatskih pregovora, sa posebnim fokusom na diplomatiju, a ne na oružane sukobe, kako bi njihovi efekti bili što je moguće bezbolniji po svetsku privredu i kako bi savremeni svet ublažio postojeće i izbegao pojavu novih humanitarnih kriza.

Bibliografija

1. Breban, D., Rat u Ukrajini i „Zeleni plan“: Dvostruki udarac za evropsko tržište đubriva, *Nova ekonomija*, 14. maja 2004. godine. Dostupno na: <https://novaekonomija.rs/price-i-analize/rat-u-ukrajini-i-zeleni-plan-dvostruki-udarac-za-evropsko-trzise-djubriva> [pristup: 15. avgusta 2024. godine]
2. Buchholz, K., Which Donor Countries Are Pulling Their Weight in Ukraine Aid?, *Statista*, October 11, 2024. Dostupno na: <https://www.statista.com/chart/28489/ukrainian-military-humanitarian-and-financial-aid-donors/> [pristup: 3. avgusta 2024. godine]
3. Conte, N., Ranked: Top 10 Countries by Military Spending, *Visual Capitalist*, August 18, 2022. Dostupno na: <https://www.visualcapitalist.com/ranked-top-10-countries-by-military-spending/> [pristup: 3. juna 2024. godine]
4. Conte, N., Which Countries are Buying Russian Fossil Fuels?, *Visual Capitalist*, March 2, 2023. Dostupno na: https://www.visualcapitalist.com/which-countries-are-buying-russian-fossil-fuels/#google_vignette [pristup: 2. avgusta 2024. godine]
5. DeYoung, K., An intellectual battle rages: Is the U.S. in a proxy war with Russia?, *The Washington Post*, April 18, 2023. Dostupno na: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/04/18/russia-ukraine-war-us-involvement-leaked-documents/> [pristup: 18. juna 2024. godine]

6. Economics, Climate, Environment, Vegetable Oil Markets Briefing Note: The Impact of the Conflict in Ukraine, Info Briefing #3, September 2022. Dostupno na: <https://www.efeca.com/wp-content/uploads/2022/09/Vegetable-oil-report-Final-Sept-22.pdf> [pristup: 21. avgusta 2024. godine]
7. Gould, S., Bender, J., These charts show the immensity of the US' defense budget, *Business Insider*, August 31, 2015. Dostupno na: <https://www.businessinsider.com/the-us-defense-budget-is-massive-2015-8#:~:text=The%20military%20budget%20is%20by%20far%20the%20largest,approximately%2016%25%20of%20the%20overall%2015%20US%20budget.> [pristup: 5. juna 2024. godine]
8. IMF PortWach, Trade Disruptions in the Red Sea, December 16, 2023. Dostupno na: <https://portwatch.imf.org/pages/573013af3b6545deaeb50ed1cbaf9444> [pristup: 25. avgusta 2024. godine]
9. Kamali, P., Koepke, R., Sozzi, A., Verschuur, J., Red Sea Attacks Disrupt Global Trade, *IMF blog*, March 7, 2024. Dostupno na: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2024/03/07/Red-Sea-Attacks-Disrupt-Global-Trade> [pristup: 23. avgusta 2024. godine]
10. Katinas, P., April 2024 — Monthly analysis of Russian fossil fuel exports and sanctions, *CREA*, May 20, 2024. Dostupno na: <https://energyandcleanair.org/april-2024-monthly-analysis-of-russian-fossil-fuel-exports-and-sanctions/> [pristup: 2. novembra 2024. godine]
11. Madžar, L., Perović, A., Economic Cartels and Anticompetitive Behaviour in the Sports Industry, *Management in Sport*, 15(2024): pp. 59-82.
12. Madžar, L., *Globalne privredne posledice Ukrajinskog rata*, Alfa BK univerzitet, Beograd, 2022.
13. Madžar, L., Proces izgradnje ekonomske elastičnosti u malim državama, *Glasnik za društvene nauke*, 2018, 10(10): pp. 16-37.

14. Madžar, L., The Impact of the Ukrainian Crisis on International Trade Flows and Food Security, *Glasnik za društvene nauke*, 2022, 14(14): pp. 175-187.
15. Marković, S. G., Kristofer Koker: Rat u Ukrajini je promenio svetski poredak, *Novi Magazin*, 16. juna 2022. godine. Dostupno na: <https://javniservis.net/mediji/dnevnici-nedeljnici-mesecnici/novi-magazin/kristofer-koker-rat-u-ukrajini-je-promenio-svetski-poredak/> [pristup: 12. juna 2024. godine]
16. Motamedi, M., Are Houthi Red Sea attacks hurting Israel and disrupting global trade?, *Al Jazeera*, December 20, 2023. Dostupno na: <https://www.aljazeera.com/news/2023/12/20/are-houthi-red-sea-attacks-hurting-israel-and-disrupting-global-trade> [pristup: 17. avgusta 2024. godine]
17. Muhammadiyah, P. S., The Geopolitical Ripple: Understanding the Israel-Palestine Conflict's Impact on Global Trade, *Pusat Studi Muhammadiyah*, January 3, 2024. Dostupno na: <https://psm.ummy.ac.id/id/the-geopolitical-ripple-understanding-the-israel-palestine-conflicts-impact-on-global-trade/> [pristup: 19. avgusta 2024. godine]
18. Nawaz, S., Economic impact of defense, *Finance & Development*, March 1983, International Monetary Fund. Dostupno na: <file:///C:/Users/Lidija/Documents/Downloads/022-article-A010-en.pdf> [pristup: 17. juna 2024. godine]
19. OECD, Impacts of the Russian Invasion of Ukraine on Financial Market Conditions and Resilience: Assessment of Global Financial Markets, 2022, OECD, Paris.
20. Rojas-Romagosa, H., Medium-term Macroeconomic Effects of Russia's War in Ukraine and How it Affects Energy Security and Global Emission Targets, IMF Working Papers No. 2024/039, March 1, 2024, International Monetary Fund, Washington D.C.
21. Rovnick, N., Mackenzie, N., Jones, M., How Israel-Gaza war could impact global markets, Reuters, October 18, 2023. Dostupno na: <https://www.reuters.com/markets/global-markets-middle-east-conflict-2023-10-18/> [pristup: 18. avgusta 2024. godine]

22. Smith, E. Economists fear major disruption if the Israel-Hamas conflict is not contained, *CNBC*, October 25, 2023. Dostupno na: <https://www.cnbc.com/2023/10/25/israel-hamas-war-economists-fear-disruption-if-conflict-not-contained.html> [pristup: 19. avgusta 2024. godine]
23. UNDP, Gaza war: expected socioeconomic impacts on the State of Palestine, May 2024, UNDP, New York.
24. US Debt Clock, 2024. Dostupno na: <https://www.usdebtclock.org/world-debt-clock.html> [pristup: 27. avgusta 2024. godine]
25. Vasilev, D., Finansijske sankcije protiv Rusije – efekti u sadašnjosti i budućnosti, *Tavex*, 4. marta 2022. godine. Dostupno na: <https://tavex.rs/finansijske-sankcije-protiv-rusije-efekti-u-sadasnjosti-i-buducnosti/> [pristup: 28. juna 2024. godine]
26. Walsh, T., Economic forces are at play in Israeli-Palestinian conflict, *The Conversation*, March 19, 2024. Dostupno na: <https://theconversation.com/economic-forces-are-at-play-in-israeli-palestinian-conflict-221410> [pristup: 26. avgusta 2024. godine]
27. Wendling, J., How Oil Is Adding Fuel to Geopolitical Fragmentation, *Visual Capitalist*, June 11, 2024. Dostupno na: <https://www.visualcapitalist.com/sp/hf03-how-oil-is-adding-fuel-to-global-fragmentation/> [pristup: 14. avgusta 2024. godine]

THE IMPACT OF CURRENT ARMED CONFLICTS IN UKRAINE AND PALESTINE ON GLOBAL ECONOMIC AND GEOPOLITICAL TRENDS

Abstract

In the contemporary world, globalization has become a key driver of international economic and political changes. It has contributed to the economic development of many countries, but it has also raised a number of challenges and disputed contradictory issues, including the occurrence of occasional global and financial crises and war tensions. The aim of this paper is to investigate the ways in which the current global economic crisis, as a consequence of globalization, and current economic pressures affect geopolitical changes in the modern world, as well as to analyse the economic aspects of the armed conflicts in Ukraine and Palestine, pointing to a very complex relationship among economy, politics and security at the global level. This comprehensive article deals with a detailed study of the consequences of global economic crises and economic conflicts, with special reference to the global economic, financial, banking, energy, trade and geopolitical aspects of the War in Ukraine. In its second part, the article analyses the global economic consequences of the War in Palestine, as well as its impact on current geopolitical trends and global trade routes. The paper concludes that the current armed conflicts undoubtedly have a significant impact on global economic trends, leading to notable global economic disturbances, deepening geopolitical uncertainties and instability, fluctuations in and extremely unpredictable energy prices, an increase in global food prices, growth in transport costs, inflation of prices and costs, as well as to instability in the functioning of global supply chains. The war conflicts in Palestine and Ukraine actually represent a kind of arena for the competition of large economic and political powers that want to achieve their strategic goals, fighting for access to cheap natural resources and striving for economic dominance and military supremacy in the world.

Key words: *war conflicts, geopolitical tensions, Ukraine, Palestine, global supply chains, instability of global trade flows, price inflation, energy sources.*

JEL classification: F13, F14, H56, N40